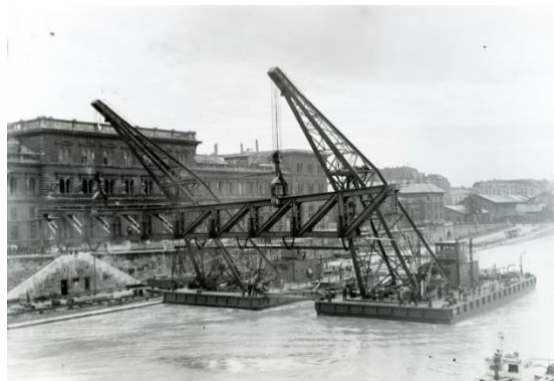

Mivel Operálunk?

Ismeretterjesztő sorozat az EU
kohéziós politikájáról újságíróknak
2025. 1. szám

Az Európai Unió Kohéziós Politikája – közösségi és hazai keretek

Az Európai Unió kohéziós politikájának legfőbb célja, hogy felzárkóztassa a szegényebb, nem annyira fejlett régiókat és településeket – azaz csökkentse a tagországok és leginkább az európai régiók¹ közötti egyenlőtlenségeket. Ezeket mérhetjük az egyes tagországokban élő európai állampolgárok átlag-jövedelme közötti különbséggel, a közszolgáltatások eltérő elérhetőségével, vagy más jóléti mutatókkal (pl. szegénységi ráta, várható élettartam). Az EU régiókat és (kis)térségeket célzó felzárkóztatási törekvése igen régre, egészen az 1950-es évekre vezethető vissza, amikor is a gazdasági együttműködés ösztönzésében látták az európai béke egyik zálogát. Ezt szolgálta például az Európai Szociális Alap létrehozása 1957-ben, melynek forrásait már akkor foglalkoztatás-élénkítésre, kis- és középvállalkozások (KKV-k) támogatására, valamint az állami infrastruktúrák fejlesztésére fordították.²

Legutóbb az ún. Lisszaboni Stratégia erősítette meg azt az EU-s szándékot, hogy az európai adófizetők pénzét a legfejletlenebb régiók felzárkóztatására (EU szakszóval: konvergenciájára), illetve az európai tagállamok közötti, területi-alapú együttműködések ösztönzésére költse. A 2021-2027 közötti időszak kohéziós politikája egy versenyképesebb, innovatívabb, zöldebb és jobban összekapcsolt Európa kiépítéséhez hivatott hozzájárulni – senkit sem hátrahagyva és minden európai állampolgár számára megadva az egyenlő esélyt arra, hogy lakóhelyétől függetlenül legyen a munkája, utazhasson és hozzáférjen megfelelő minőségű közszolgáltatásokhoz (pl. iskolához, orvoshoz vagy éppen védőnőhöz).³ Az EU kohéziós politikájának elsődleges célzottjai igazából tehát nem a szegény vagy szegényebb országok, nem is ezen országok központi kormányai, hanem a legkevésbé fejlett régiók, (kis)térségek és az ott élő polgárok.

Területi felzárkóztatás és fejlesztéspolitika költségvetési fontossága

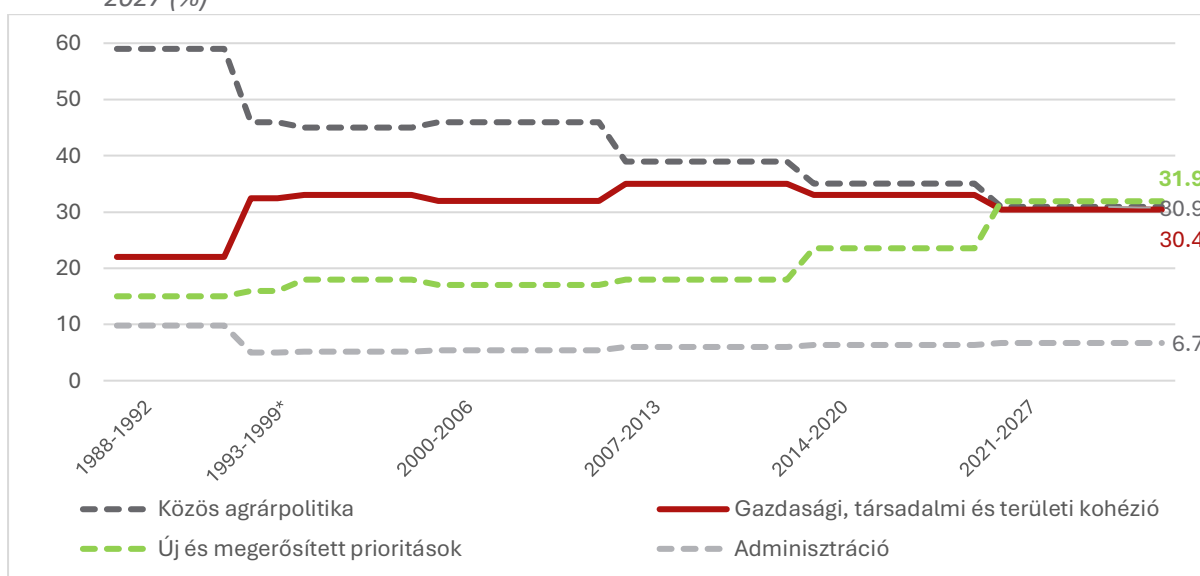
A kohéziós politika az Európai Unióban mindig is fontos szerepet játszott. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy az elmúlt évtizedekben növekvő arányban költöttek területi felzárkóztatásra az összeurópai költségvetésből. Először az 1980-as években a déli országok (Görögország, Spanyolország, Portugália), majd a 2000-es években a poszt-szocialista országok csatlakozásával jelentősen megnőtt a kohéziós politikai költségvetése, ugyanakkor csökkent a közös agrárpolitikára szánt források aránya (1. ábra). Az is látszik, hogy semmi sincs

köbe vésve, és idővel változhatnak és változnak is ezek a költségvetési arányok – a tagországok és a politikusok sokszor heves tárgyalásának és lobbitevékenységének függvényében. Az 1. ábrán a gazdasági, társadalmi és területi kohézió elnevezésű (bordó) vonal mutatja a kohéziós politika költségvetési részesedését 1988-tól napjainkig. Ez a jelenlegi uniós költségvetési ciklusban (2021-2027) 30,4 százalékon áll és három fő alpból tevődik össze: az Európai Regionális Fejlesztési Alapból (ERFA), az Európai Szociális Alapból (jelenleg, ESZA Plusz néven) és a Kohéziós Alapból (KA).⁴ A továbbiakban csak ezekről az - összefoglaló néven - kohéziós alapokról írunk és az ezekből támogatott hazai fejlesztési programokkal foglalkozunk.

1. Ábra: A kohéziós politika részesedése az Európai Unió hosszú távú költségvetéséből, 1988-2027 (%)

Megjegyzés: A bordó vonal jelzi az egyes költségvetési ciklusokban a kohéziós célokra szánt összegek arányának alakulását. Az új és megerősített prioritások alatt olyan EU-s kezdeményezéseket és programokat finanszíroznak, melyeket nem tagállami, hanem elsősorban közösségi szinten menedzselnek és kezelnek, illetve az EU átfogó, a kohéziós politikán túlmutató stratégiai prioritásaihoz nyújtanak forrásokat – így például: kutatás-fejlesztés, klímaváltozás, megengedhető lakhatás.

* Az 1993-1994 közötti időszakot eredetileg 1999-ig tervezték, de a keretösszegeken módosították 1995-ben.

Forrás: Saját ábra [Európai Bizottság 2025](#) alapján.⁵

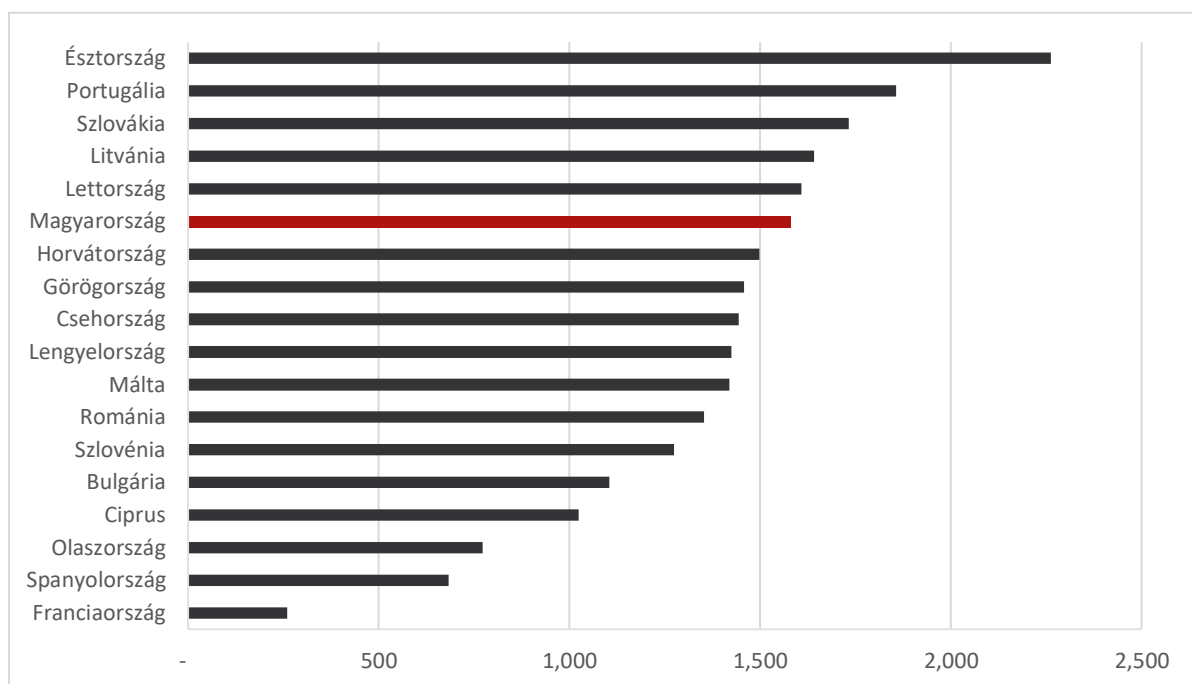
Az is hosszas tárgyalások függvénye, hogy az egyes tagországok mennyi forrást kapnak a kohéziós politikára szánt EU költségvetésből. Magyarország ennek az alkudozási folyamatnak mostanáig relatív nyertese volt. Egyrészt a kohéziós forrásokhoz való hozzáférés miatt összességében jóval több az EU költségvetésből kapott, Brüsszelből Magyarországnak utalt európai adófizetői pénz, mint amennyit Magyarország befizet ugyanezen európai kasszába (ezért is mondják, hogy Magyarország nettó befizető). Másrészt más tagországokkal összehasonlítva sem szerepel Magyarország rosszul a tekintetben, hogy mennyi EU-s forrást tud területi kohézióra költeni. A 2021-2027 közötti időszakban a visegrádi országok között egyedül Szlovákia részesül nagyobb egy főre jutó kohéziós támogatásban (1732 EUR, lásd 2. ábra). Magyarország esetében ez az összeg átlagosan évente körülbelül 1,580 euró, míg az első helyen álló Észtország lakosai átlagosan 2,260 eurót kapnak majd fejenként.

Mint említettük, a kohéziós alapok a tagállamokon belül is elsősorban a fejletlenebb régiókat célozzák, így Magyarországon a fejlettebb Budapest lakosainak részesedése alacsonyabb, mint például a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében lakóké. Ugyanakkor ennek az EU hozzájárulásnak egy részét Magyarország nem kapta meg, mert még nem zárult le a rá vonatkozó ún. feltételeességi eljárás.⁶ Ez kockázat, hiszen az ábrán jelzett, egy főre eső, évi átlagos 1,580 EUR forrás egy része már elveszett, illetve további részei vesz(het)nek el a következő évben vagy években, amennyiben Magyarország az EU forrásokhoz való hozzáférés feltételeit továbbra sem teljesíti és ezek az EU források a jövőben is „befagyaszttva” maradnak.⁷

2. Ábra: Az EU kohéziós források tervezett, átlagos évi összege, 2021-2027 (EUR, egy főre eső évi átlagos EU hozzájárulás)

Megjegyzés: Az ábra azt mutatja, hogy az egyes tagországok egy fő lakosára átlagosan hány euró jut évente a kohéziós alapokból a 2021-2027 közötti időszakban. Magyarország esetében itt megjelenő összeg még tartalmazza az ún. feltételeességi eljárás keretében nemrég „befagyasztott”, így már-nem-felhasználható támogatást is.

Forrás: Saját számítás az [Európai Unió Kohézió Adatplatformján](#) elérhető adatok és az Eurostat népességaadatai alapján.

Hazai fejlesztési prioritások és programok

A 2021-2027 közötti időszakban 11 fejlesztési prioritást rögzített az Európai Bizottság⁸:

- 1) a **kutatás-fejlesztés**, technológiai fejlődés és innováció ösztönzését,
- 2) az **info-kommunikációs technológiák**hoz való hozzáférést, valamint azok használatának és minőségének javítását,
- 3) a **KKV-k** versenyképességének erősítését,
- 4) az **energiaátmenet** (alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés) támogatását,
- 5) **éghajlatváltozáshoz** való alkalmazkodás előmozdítását,
- 6) **környezetvédelem** és az erőforrás-hatékonyság fokozását,
- 7) **fenntartható közlekedési** módok és infrastruktúrák kiépítését,

- 8) a fenntartható és **minőségi foglalkoztatás** és munkavállalói mobilitás biztosítását,
- 9) **társadalmi befogadás** előmozdítását, a szegénység és hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem erősítését,
- 10) az **oktatás**ba, képzésbe, és az egész életen át tartó tanulásba való beruházást, és
- 11) a **közigazgatás hatékonyságának** javítását.

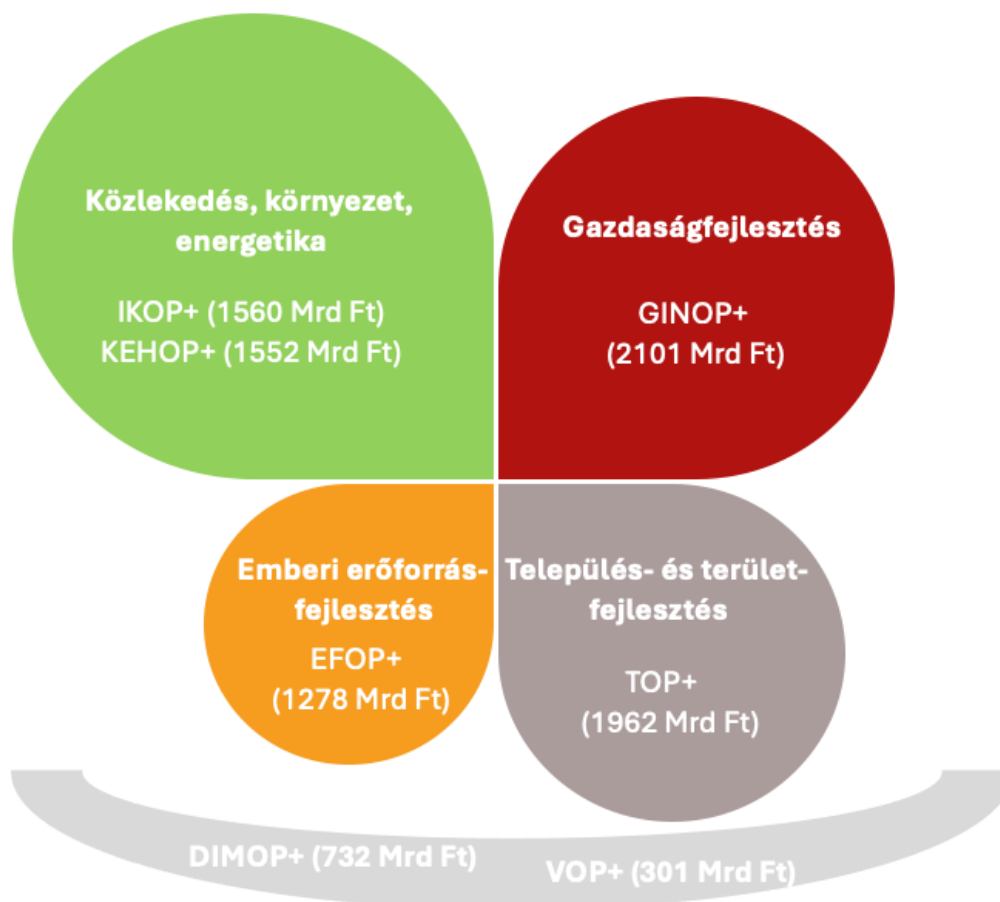
Az már jórészt az EU tagországok mindenkori kormányainak választásától függ, hogy a fenti fejlesztési prioritások közül adott időszakban (ún. programozási ciklusban) melyiket helyezik előtérbe – azaz, hogy az EU kohéziós forrásokat hogyan osztják el a fenti fejlesztési területek között. Időben is és országról-országra is változhat a fejlesztési prioritások fontossági sorrendje. Azon túl, hogy az EU a 2021-2027 közötti időszakra a fenti fejlesztési prioritásokat határozta meg, az európai tagországoknak meglehetősen mozgástere van abban, hogy a fenti „fejlesztési menün” belül mire költenek többet és mire kevesebbet. Egy konkrét fejlesztési projekthez akár több alapból is érkezhethet forrás és az sem rögzített, hogy az ezekből a tágan meghatározott fejlesztési területekből pontosan milyen projekteket kellene végrehajtani. Például Magyarország a 2014-2020 közötti ciklusban elsősorban infrastruktúra és közlekedésfejlesztésre, valamint a foglalkoztatás erősítésére költötte a kohéziós támogatások jelentős részét és relatíve keveset szánt kutatás-fejlesztésre (K+F), innovációra, társadalmi befogadást erősítő programokra, vagy éppen zöld átmenetre. Mindeközben Lengyelország a kohéziós támogatásokon belül dobogós helyen költött az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdasággal kapcsolatos és az EU tagországok között a negyedik legnagyobb arányban kutatás-fejlesztésre és innovációra koncentráló projektekre.⁹

A jelenlegi ciklusban hét operatív program (OP) keretében tervez Magyarország fejlesztési projekteket végrehajtani és támogatni (3. ábra). Önmagában a gazdaságfejlesztésre költünk a legtöbbet (GINOP+, 2101,3 Mrd ft), ezt követi a település- és területfejlesztés (TOP+, 1962,5 Mrd ft), majd közel hasonló költségvetéssel a közlekedésfejlesztés (IKOP+, 1559,7 Mrd ft) és a környezet és energiahatékonyság (KEHOP+, 1552,1 Mrd ft), illetve az emberi erőforrásaink fejlesztése (EFOP+, 1278,4 Mrd ft). A mostani időszakban egy különálló programot dolgoztak ki a digitális megoldások és fejlesztések támogatására – mind az állami, üzleti, mind a civil szektorban és az állampolgárok körében (lásd, a korábban több programban jelen lévő digitalizáció, most a DIMOP+ programba kiemelve, 732,3 Mrd ft). Végül, a végrehajtást támogatja kapacitás-fejlesztéssel és ún. technikai segítségnyújtással (lásd, a program tervezőket és végrehajtókat támogató elemzésekkel, értékelésekkel, képzésekkel) a VOP+ (301,1 Mrd ft).¹⁰

3. Ábra: Fejlesztési területek és operatív programok Magyarországon, 2021-2027

Forrás: saját ábra, az egyes fejlesztési területekre szánt források arányainak megfelelő ábrázolással.

Az egyes operatív programok részletesebb tartalmáról és a fejlesztési területekről ad áttekintést az alábbi, 1. táblázat.

1. Táblázat: Fejlesztési területek, programok és prioritások Magyarországon, 2021-2027

Fejlesztési területek	Gazdaságfejlesztés	Terület-településfejlesztés és	Közlekedés, környezet és energiahatékonyság	Emberi erőforrás-fejlesztés
	GINOP+	TOP+	IKOP+, KEHOP+	EFOP+
Fejlesztési prioritások	Vállalkozásfejlesztés, K+F, innováció, munkaerőpiac fenntarthatósága, szakképzés és felsőoktatás, ifjúsági garancia programok	Egész ország területére kiterjedő településfejlesztés, területi egyenlőtlenségek csökkentése	Környezetszennyezés megelőzése, biológiai sokféleség megóvása, fenntarthatóság, éghajlatváltozás okozta problémák	Köznevelés, társadalmi felzárkózás, szociális és gyermekvédelem, család- és ifjúságügy
Horizontális fejlesztési területek:				
DIMOP+: Digitális megújulás – digitális készségek, kompetenciák átfogó és a telekommunikációs infrastruktúra célzott fejlesztése				
VOP+: Végrehajtás támogatása				

Forrás: saját ábra.

Fejlesztések végrehajtása, nyomon követése – hazai intézményrendszer

Európai és hazai jogszabályok rögzítik annak keretét és elveit, hogy hogyan kell az operatív programokat végrehajtani, a végrehajtást nyomon követni (monitoring) és ellenőrizni, valamint a tapasztalatokat és tanulságokat rendszeresen és szisztematikusan levonni (értékelés). E jogszabályok szerint az operatív programok esetében minden tagállamnak kötelező kijelölnie Irányító Hatóságot (IH) és ellenőrző hatóságot (Audit Hatóság), valamint kötelező monitoring bizottságokat (MB) működtetnie. A kötelezően kijelölendő szerveken felül a tagállam kijelölhet további koordináló szervezetet és a végrehajtásban részt vevő közreműködő szervezeteket (KSZ). Ezen kívül az ún. Igazoló Hatóság feladata, hogy a források időbeni könyvelését (EU-tól hazánkba), majd azok hazai tovább-utalását biztosítsa. A mostani időszak újdonsága, hogy ezt a feladatot már az irányító hatóságok is elláthatják, de a tagállam dönthet úgy, hogy továbbra is különálló igazoló hatóságot működtet (úgy, ahogy ez a korábbi időszakokban elvárás volt). Minden egyes OP esetében különálló IH-t és monitoring bizottságot kell felállítani.¹¹

A 2021-2027 közötti időszakban Magyarországon az OP-k irányító hatóságait a szakminisztériumokban, a Miniszterelnöki Kabinetirodán, illetve a Nemzeti Fejlesztési Központban hozták létre. A Magyar Államkincstár az igazoló hatóság és a Pénzügyminisztériumban működik az Európai Támogatásokat Auditáló Főigazgatóság, mely az auditokat végzi. Átfogóan a Nemzeti Fejlesztési Központ koordinálja az EU források felhasználását. Jelenleg két operatív program esetében van közreműködő szervezet, melynek feladatát a Magyar Államkincstár végzi (lásd, Terület- és Településfejlesztési OP+ és a Magyar Halgazdálkodási OP+). Ha tehát újságíróként vagy állampolgárként adatot vagy információt keresünk, de nem találunk, ezért az illetékes hivatalhoz fordulnánk egy adott fejlesztési projekttel vagy programmal kapcsolatban, akkor minden egyes OP esetében első körben adott OP kapcsán illetékes irányító hatóságot érdemes megkeresni.¹² Az alábbi, 4. ábrán a nagy költségvetésű GINOP+ program példáján mutatjuk be részletesebben a hazai intézményrendszert.

4. Ábra: A GINOP+ végrehajtási intézményrendszere, 2021-2027

Forrás: saját ábra.

Az EU-s és a kapcsolódó hazai jogszabályok szerint az operatív programok végrehajtásának és a kohéziós célkitűzések elérésének nyomon követésére ún. monitoring bizottságokat (MB) állítanak fel. Magyarországon minden egyes operatív programnak külön bizottsága van. Az MB-k minimum fél évente üléseznek, a titkársági feladatokat a felelős irányító hatóság látja el. Az MB-k tagjai között épp úgy vannak kormányzati intézmények (lásd, minisztériumok, hatóságok és hivatalok) képviselői, mint civil és üzleti szervezetek küldöttjei. A bizottságok ülései nem nyilvánosak, az ülések jegyzőkönyveit azonban jogszabályi előírás szerint közzé kell tenni. Sok tagországban a bizottsági munkát támogató háttérdokumentumokat is elérhetővé teszik a széles nagyközönség számára.

Az ún. Partnerségi Megállapodás Monitoring Bizottság feladata az EU forrásokból társfinanszírozott hazai operatív programok közötti összhang és szakpolitikai koordináció biztosítása. Ennek a bizottságnak a munkáját is egy titkár segíti, akit a Nemzeti Fejlesztési Központ biztosít.

Összegzés

Ebben az első jegyzetben az EU-s és hazai fejlesztéspolitika alapjaiba nyújtottunk egy igen rövid, ám remélhetőleg hasznos betekintést. A sorozat következő számaiban ennél szűkebb témákra fogunk koncentrálni. Például, a következő számban be fogjuk mutatni, hogy mit gondolnak a magyarok az EU kohéziós politikáról, miben tér el egy átlag magyar véleménye más európai polgárétól az EU források felhasználásának céljairól vagy éppen ezen források felhasználásáról. Ugyanígy figyelmet szentelünk később a kohéziós politika egyes szakpolitikai területeinek, prioritásainak és az intézményrendszer kulcsfontosságú elemeinek – így például, írunk majd a hazai emberi erőforrás-fejlesztésekről (kiemelten, a közoktatásra szánt források felhasználásáról) és részletesebben ismertetjük majd a monitoring bizottságok működésének tapasztalatait.

Jelen jegyzet az Európai Unió finanszírozásával az EmpowerHun (101172580 — 2023CE16BAT234) projekt keretében készült. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerzők álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Bizottság hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem a Bizottság nem vonható felelősségre miattuk.

¹ A kohéziós politikán belül az európai régiók alatt a statisztikai adatgyűjtés céljából létrehozott földrajzi egységek 2. szintjét értik (lásd, NUTS-2 régiók). A NUTS egy rövidítés, mely az EU-ban a földrajzi egységek statisztikai nomenklatúráját, vagyis a statisztikai elnevezések összességét, jelenti (nomenclature of territorial units for statistics, NUTS). Erről bővebben, lásd: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/glossary/nuts_hu.

²² Erről bővebben lásd:

https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=LEGISSUM:european_social_fund#:~:text=The%20ESF%20has%20existed%20since,175%2C%20177%20and%20178.

³ Bővebben lásd, EC 2027. Regionális politika – Hogyan működik: A 2021–2027-es időszakra vonatkozó prioritások. Elérhető: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities_en?ettrans=hu

⁴ Angolul mindezek: European Regional Development Fund (ERDF), European Social Fund+ (ESF+), Cohesion Fund (CF).

⁵ Forrás: *Európai Bizottság 2025*. A 2021-2027-es uniós költségvetés – Újdonságok, Elérhető:

https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/long-term-eu-budget/2021-2027/whats-new_en#a-modernised-eu-long-term-budget-powered-by-nextgenerationeu

⁶ A feltételeességi eljárás részeként, az EU forrásokhoz való hozzájárulás feltételeiről és folyamatáról bővebben, lásd itt: <https://helsinki.hu/eu-tamogatas/>

⁷ Itt fontos megjegyezni, hogy a jelenleg már futó hazai fejlesztési kiírások és fejlesztések fedezete kizárólag a hazai költségvetés.

⁸ Erről bővebben, lásd: Európai Bizottság 2025. Regionális politika – 2014-2020 prioritások, elérhető:

https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/priorities/2014-2020_en?ettrans=hu

⁹ Kohézió Nyílt Adatplatform, elérhető:

https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/14-20

¹⁰ Az OP-król bővebb információ, lásd itt: <https://www.palyazat.gov.hu/programok/szechenyi-terv-plusz>

¹¹ Lásd, az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1060 rendelete (2021. június 24.) közös rendelkezések megállapításáról (Common Provision Regulation) és a 2021–2027 programozási időszakban az egyes európai uniós alapokból származó támogatások felhasználásának rendjéről szóló 256/2021. (V. 18.) Korm. Rendelet. Elérhető: <https://njt.hu/jogszabaly/2021-256-20-22>.

¹² A hazai operatív programok listájáról, a programok prioritásairól és kapcsolódó intézményrendszeréről a központi kormányzati portál ad bővebb tájékoztatást. Elérhető:

<https://www.palyazat.gov.hu/programok/szechenyi-terv-plusz>

Mivel OPerálunk?

Ismeretterjesztő sorozat az EU
kohéziós politikájáról újságíróknak
2025. 2. szám

Közoktatás és Kohézió

Az európai országokban dolgozó felnőttek képességei nagyban különböznek egymástól. Például egy átlagos észt felnőtt szövegértési képessége lényegesen jobb, mint egy átlagos magyaré: sokkal nagyobb hányaduk képes megérteni, értékelni és összefoglalni összetett, információdús szövegeket, és kiszűrni belőlük az adott feladat szempontjából fontos információt. Így lehet legalábbis leírni a legutóbbi PIAAC felmérés eredményeit – ez az ismert PISA „testvérmérése”, amivel az OECD a felnőttkorú lakosság képességeit térképezi fel – ahol az átlagos észt diák 30 ponttal többet és ezzel eggyel magasabb képességszintet ér el az átlagos magyar diáknál. Ahogy azt már magyarországi adatokon is kimutatták¹, a képességek közvetlenül befolyásolják az elhelyezkedést, a béreket, sőt az ország GDP-jét is.² A felnőttkori képességek felnőttképzéssel is fejleszthetők, de mivel gyerekkorban az agy, és így a képességeink is sokkal hajlamosabbak a fejlődésre³, a minél korábbi iskoláskori beavatkozások hosszú távon nagyobb hatással lehetnek az ország lakosságának képességeire a felnőttkori beavatkozásoknál. Nem véletlen tehát, hogy az oktatás az EU kohéziós politikájának is az egyik kulcseleme. Az alábbiakban olyan tényeket és érdekességeket gyűjtöttünk össze, amik segíthetnek megérteni, a kohéziós támogatások milyen szerepet játszhatnak az alap- és középfokú oktatás fejlesztésében Magyarországon a 2021-27-es ciklusban.

Kohéziós támogatások az alap- és középszintű oktatásban

Magyarországon

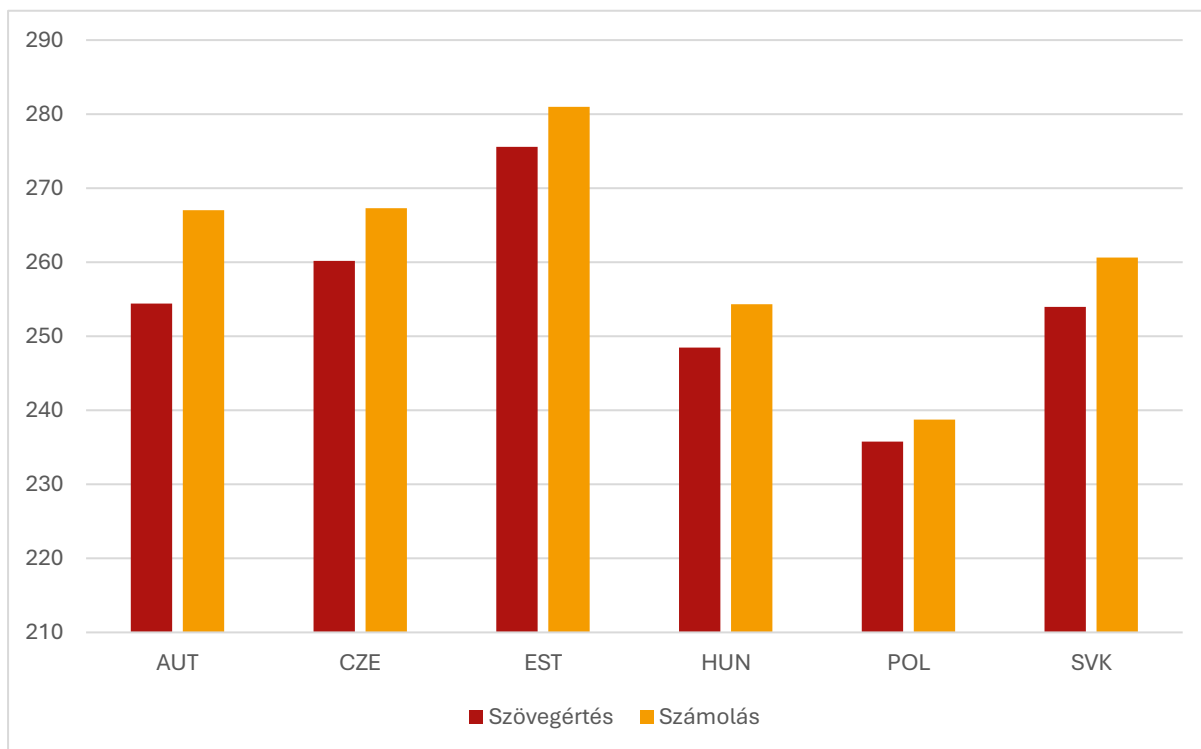
Az EU szerint a kohéziós pénzek akkor tudnak a legjobban hasznosulni – úgy az oktatás területén, mint máshol – ha költségük megfelel néhány alapkövetelménynek. Ilyen az, hogy a támogatások mutassanak túl az állami alapfunkciók finanszírozásán – azaz, hogy az EU-s források ne *kiváltsák* a hazai költségvetést/adópénzeket, hanem minőségi elemekkel tovább *fejlesszék* a hazai közszolgáltatásokat. Fontos az is, hogy a létrejövő beruházások a források elköltése után hosszú ideig hasznosuljanak, például azáltal, hogy hosszútávon javítják az intézményi működést – pl. automatizálnak időigényes munkafolyamatokat, felgyorsítják az intézményen belüli információáramlást, vagy fejlesztik a támogatott intézményekben dolgozókat, javítják munkájuk minőségét. A közoktatásban kívánatos beruházás lehet például egy olyan iskolaiépület-átalakítás, ami a tanulás minden formájára (pl. elmélyült egyéni feladatmegoldásra, zajos csoportmunkára, vagy háborítatlan megbeszélésre) alkalmas tereket hoz létre az épületen belül vagy egy olyan továbbképző program, ami digitális oktatási

módszerekkel vértézi fel a pedagógust. Gondoljunk csak arra, hogy milyen jól jött volna, ha pedagógusok tömegei vesznek részt ilyen képzésben mondjuk 2019-ben vagy még az azt megelőző években, mielőtt a COVID miatt egy ország kényszerült otthonról venni részt a közoktatásban.

1. Ábra: Felnőttkori képességteszteken elért átlageredmény Magyarországon és néhány referenciaországban, a 16-65 éves korosztály, 2023

Forrás: PIAAC adatfelvétel, 2023 OECD

Az előző, 2014-20-as támogatási ciklusban a kohéziós alaphoz érkező közoktatási támogatások túlnyomó részét a magyar állam és az önkormányzatok energetikai épületfelújításra és digitális eszköz-beszerzésre költötték. Mivel ebben a ciklusban a közoktatási célú projektek gyakran komplex önkormányzati fejlesztések részeként jelentek meg, erre a ciklusra nehéz elkülöníteni az oktatási célú támogatásokat, így a pontos számokat ebben az összefoglalóban csak a jelenlegi, 2021-27-es ciklusra mutatjuk be. Annyi azonban biztosan tudható, hogy az oktatás kevésbé volt előtérben a 2014-20-as ciklusban: ebben az időszakban lényegesen kevesebb oktatási célú pénzt kapott Magyarország, a jelenlegi ciklusra megítélt összegnek hozzávetőlegesen 59%-át.⁴ Ezzel Magyarországon növekedett az egyik legnagyobb mértékben az oktatási célú kohéziós támogatások mennyisége az egész unióban.

Miben más a 2021-27-es ciklus?

A leginkább szembetűnő változás a korábbi ciklushoz képest az, hogy a közoktatási pénzek hatalmas részét (762,6 milliárd forintot, pedagógusonként kb. 5 millió forintot) pedagógusi alapbéremelésre szánja a kormány, amin felül külön megemeli a hátrányos helyzetű tanulókkal foglalkozó pedagógusok bérét (25,8 milliárd forint). Emellett eltörpülnek az intézményi felújításra (41 milliárd forint) és a szakképzés fejlesztésére (30,9 milliárd forint)

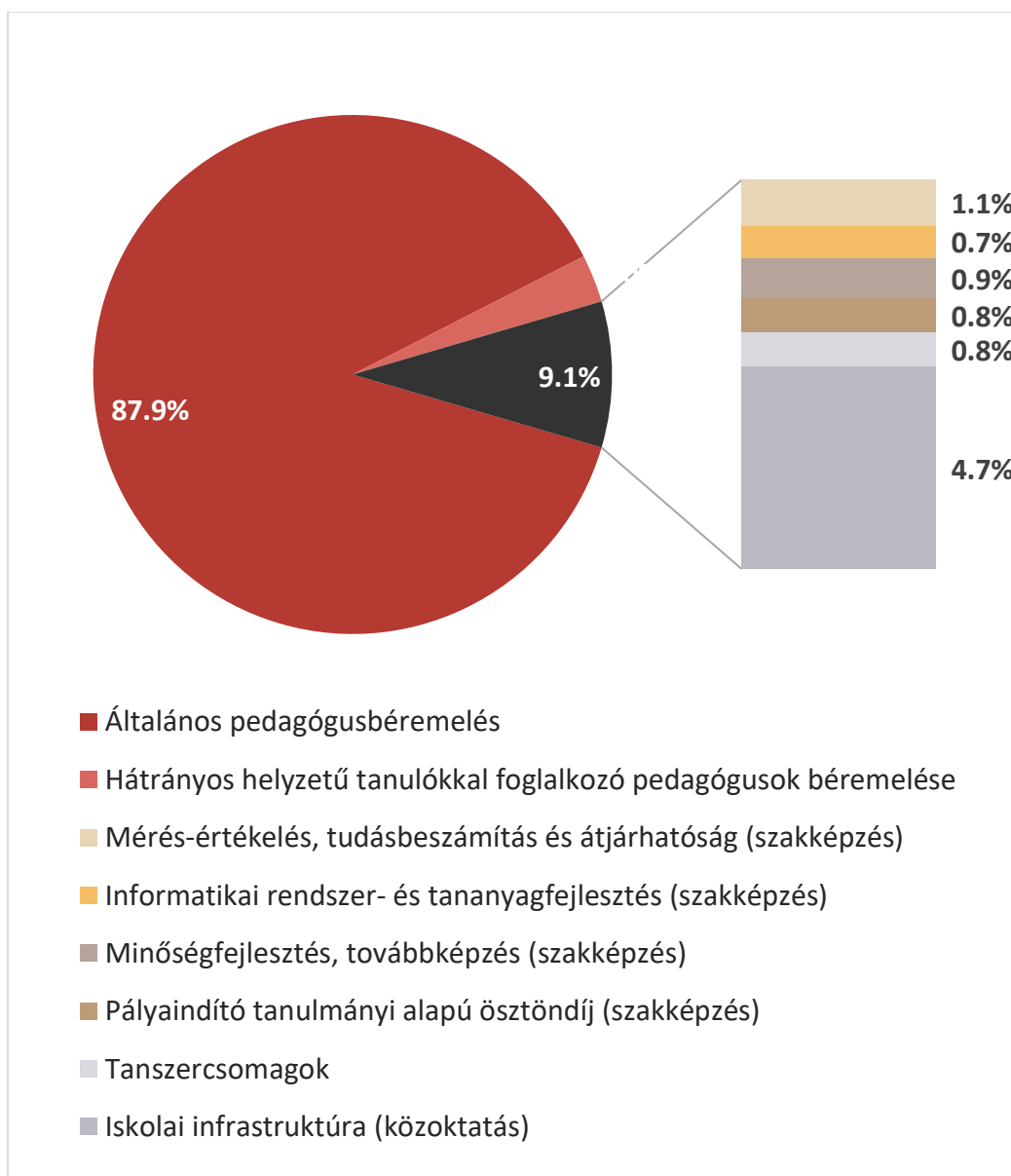

szánt összegek. A jelenleg érkező oktatási támogatások megoszlását a második ábránkon mutatjuk be.

Az EU intézményei által kiadott hivatalos ajánlások és országjelentések⁵ évek óta kiemelik, hogy a magyarországi tanárhiány egyre súlyosabb probléma, aminek egyik kulcstényezője az alacsony fizetés. (A pedagógusok átlagkeresete mindössze a diplomás átlagbér 60%-át éri el hazánkban, miközben az uniós átlag 90% körül mozog.) A közszolgáltatások, köztük az oktatás működtetése tagállami alpműködésnek számít, így ökölszabály szerint nem finanszírozhatók a kohéziós alapból. Az EU azért ad mégis forrást a pedagógusok béremelésére, mert – tekintettel az intézményei által kiadott ajánlásokban bemutatott szükségletre – az oktatás minőségének javulását várja attól, hogy a pedagógus hivatás vonzerőjét kiszámítható, tartós béremeléssel növeli. A béremelés egyfelől egyenlősítő: a pályakezdő pedagógusok lényegesen nagyobb arányú emelést kapnak, mint a régebb óta pályán lévők. Másfelől egyenlőtlen is: a keretből származó összeget arra is szánják, hogy a jobban, hatékonyabban tanító pedagógusok bérét jobban emeljék, ezzel ösztönözve a tanárokat a magasabb teljesítményre (ezt hívják az oktatásfinanszírozásban minőségi differenciálásnak). Feltételezhető, hogy ennek előkészítésére vezette be a Belügyminisztérium az utóbbi két év során az egyéni tanárértékelést.⁶

A pedagógusok bérének emelése fontos lépés a szakma vonzerőjének növelése szempontjából. Ez természetesen eredményezheti az oktatás minőségének javulását, ha a szakmát valóban vonzóbbá teszi a jó képességű fiatalok számára. Ehhez szükséges lesz a Magyar Kormány hiteles elköteleződése a 2027 utáni további tartós, értékálló béremelés mellett. A béremelés azonban csak akkor tekinthető majd sikeresnek, ha a következő években az tanárképzésre jelentkezők száma meredeken növekedni kezd, és a pályát elkezdő pedagógusok száma érdemben meghaladja a Lannert Judit elemzésében abszolút minimumként megjelenő évi kb. 3600 főt.⁷ 2024-ben a tanárképzésre első helyen jelentkező hallgatók száma volt nagyságrendileg ennyi,⁸ ami közel sem elég, hiszen számolnunk kell az egyetemet el nem kezdőkkel, azokkal, akiket képesség, szorgalom vagy megfelelő hozzáállás híján el kéne tanácsolni a pályától, és azokkal, akik egy jobb munkapiaci ajánlat fejében hamar elhagyják a hivatást.

Forrás: Saját számítás a palyazat.gov.hu adatai alapján

Jelen jegyzet az Európai Unió finanszírozásával az EmpowerHun (101172580 – 2023CE16BAT234) projekt keretében készült. Az itt szereplő vélemények és állítások a szerzők álláspontját tükrözik, és nem feltétlenül egyeznek meg az Európai Unió vagy az Európai Bizottság hivatalos álláspontjával. Sem az Európai Unió, sem a Bizottság nem vonható felelősségre miattuk.

Borítókép forrása: <https://index.hu/fortepan>

¹ Hazai jelentés a PIAAC eredményeiből ([link](#))

Problémaspecifikus jelentés a PIAAC eredményeiből a foglalkoztatottság témakörén belül ([link](#))

Problémaspecifikus jelentés a PIAAC eredményeiből az oktatás témakörén belül ([link](#))

² Ld. Pl. Erick Hanushek munkássága ([link](#))

³ A neuroplaszticitás az agy képessége arra, hogy anatómiaiailag és funkcionálisan megváltozzon, újraalakítsa az idegsejtek közti kapcsolatokat, azaz hogy tanuljon. Ez a képesség gyerekkorban a legerősebb. ([link](#))

⁴ VÖ.: 2014-2020 ([link](#)) és 2021-2027 ([link](#))

⁵ A legutóbbi 2022-ben jelent meg ([link](#))

⁶ Ld. az Oktatási Hivatal ajánlásait ([link](#))

⁷ Ennyi új tanárra lenne szükség évente akkor, ha minden életkori kategóriában nagyjából ugyanannyi lenne. Mivel sokkal több az idős pedagógus, ezért az utánpótláshoz valójában ennél lényegesebb több pályakezdő és pályán maradó pedagógusra lesz szükség az iskolák színvonalas működtetéséhez ([link](#))

⁸ Ez a szám már szemmel látható növekedést jelent a korábbi évekhez képest ([link](#))